

NORGES LAND OG FOLK

TOPOGRAFISK-STATISTISK BESKREVET

XVII

NORDRE TRONDHJEMS AMT

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1909

BEHOLDNING FOR VILT
OG FERSKVANNFISK

TOPOGRAFISK-STATISTISK

BESKRIVELSE

OVER

NORDRE TRONDHJEMS AMT

FØRSTE DEL

DEN ALMINDELIGE DEL

EFTER OFFENTLIG FORANSTALTNING

UDGIVET VED

AMUND HELLAND

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1909

1909a
1008 s.

Det største fiske er høstfisket, som drives med garn og lyster og tildels med stang og medemark fra land under lysning fra baal paa stranden. Dette fiske har bragt fiskebestanden ned i flere af vandene.

I Røra, Hustad og Inderøen er ferskvandsfisket ubetydeligt. I *Granavatn* i Inderøen er lidt ørret.

I Sparbu har *Aaksjøen* megen ørret, der er usædvanlig stor og fed. Noget fiskeri drives mest om høsten i vandene i Sparbu herred.

I *Figga* er der perlemuslinger.

I Ogdalen er der stor ørret og tildels røyr i de fleste vande; der fiskes ikke saa lidet til husbehov, en del af ørreten fra *Skjækervatn* sendes til Sverige. I *Mokkavatn*, hvor der har været mængder af en udmærket ørret, dreves fiskeriet før om høsten gjerne med garn.

Lustadvatn er et udmærket fiskevand.

I hele Ogdalen er der nu regler for ferskvandsfisket. Fisket er kun tilladt i tiden fra 1ste januar til 15de september. Intet fiske er nu tilladt i gydetiden.

I elvene i Ogdalen samt i bækkene er der ørret.

Fiskevande i Egge er *Reinsvatn* og *Fossemvatn*. Der er ørret, røyr og aal. I *Lømsenvatn* og *Rognstadvatn* er der ørret og aal. Ferskvandsfiskeriet er af nogen betydning for herredet.

I *Lømsenvatn*, 8—10 km. fra Stenkjær, fanges om høsten ikke saa lidet aal i aalehov; befolkningen er flere steder ubekjendt med aalens nedgang fra ferskvand til havet i hostmaanederne.

I *Snaasenvatn* i Snaasen, Stod og Kvam er der ørret og røyr, aal og lake. Ved Aalnes og Tynestangen er udmærkede pladse for notkastning efter røyr («røyrkast»). Lignende steder er der flere steder langs vandet, og folk har tildels særskilte kastenøter for dette høstfiske.

Der har været forslag oppe om at bane laksen vei op til Snaasenvatn. Ørreten i vandet er ikke stor. Større fiskeri foregaar ikke, da fisken er meget spredt, saa ørretfisket, som drives med oter, kaster ikke meget af sig.

Regnbueørreten (*salmo irridens*) er indført fra de Forenede stater, hvor den oprindelig forekom i floderne, som falder ud i det Stille hav mellem Meksiko og Oregon. Senere er den overført til de østlige stater fra fiskeradministrationens udklækningsanstalt ved Mc.Cloud-floden i Kalifornien. Den gaar derfor ogsaa under navn af «kaliforniaørret». Der er udsat regnbueørret i Snaasenvatn.

Den saakaldte *skrub-flyndre* i Trondhjem, butflyndre (*pleuronectes hesus*) har evne til at trives i brakvand, maaske ogsaa i helt ferskvand. I 1903 indsamledes ca. 1500—1600 smaa unger,

de fleste 3—4 cm., en del under og omkring 2 cm., samt nogle faa eksemplarer paa 6—8 cm.s længde. I august 1903 overførtes de til Snaasenvatn ved Granaelvns og Veksetmobækkens udløb.

I 1904 og 1905 fangedes i Snaasenvatn 11 flyndrer 15 til 20 cm. lange, og i 1907 7 eksemplarer. De var tykke, fyldige og velmagende, saa de synes at trives i vandet, og kjønsudviklingen synes normal. Det er imidlertid uvist, om denne flyndre kan forplante sig i helt ferskt vand.

Det heder, at en hel del flyndre tildels har sat sig fast i turbinristen ved *Byafossen*. Enkelte eksemplarer af disse indeholdt rogn eller melke. Dette tyder paa, at flyndreyngelen, som blev udsat i *Snaasenvatn*, vil udover mod salt vand, hvad der er rimeligt, da den er en saltvandsfisk.

Regnbueørreten gyder om vaaren, og vandet hos os er vistnok for koldt, til at rognen kan udvikles. Man skal ikke vente sig altfor store resultater af regnbueørreten. Harren gyder om vaaren ligesom regnbueørreten og trives i vore elve og indsjøer. Denne fisk burde maaske udsættes netop i slige store vande som Snaasenvatn og Selbusjøen. Den er ligesaa velmagende som regnbueørreten, og den griber ikke ind paa de øvrige arter. Denne fiskesort er den fredeligste fisk i vore vande, og den formerer sig godt. En udsætning af harr i Snaasenvatn kunde forøge fiskebestanden, da Snaasenvatn har ernæring for meget mere fisk, end det nu har.

I næsten alle de andre større vande i Snaasen herred er der stor og god ørret og tildels røyr, og flere af vandene er meget rige paa fisk.

Der fiskes i regelen kun til husbehov i de vande, der ligger i den nordlige del af Snaasen herred, der tages op til et par tønder pr. opsidder. Fra de vande, der ligger nær svenskegrændsen, som *Skjækervatn*, *Aasvatn*, *Grønlivatn*, *Grømingen*, *Skjelbreden*, *Holderen*, *Jævsjøen* og flere, hvilke alle er rige paa stor ørret, sælges ikke ubetydelig til Sverige. Til fangsten benyttes i regelen garn.

I enkelte af vandene som *Bangsjøerne* er ogsaa aal.

Elvene og bækkene i Snaasen herred er fattigere paa fisk end vandene, og ørreten her er ikke saa god. I *Luru* gaar fisken ikke længere op end til Gomsterhaugen.

Til de mere fiskerige vande i Snaasen herred, der ligger under statsalmenningen, har en eller anden opsidder bygselret.

I vandene og elvene i Beitstaden er der ørret

Flere af dem er rige paa fisk som *Holden* og de vande, der tilhører *Follavatns* vasdrag, ligesom de større vande i Beitstaden herreds østlige del.

I næsten alle vande i Verran herred er der røyr; i de større vande ogsaa god ørret.

Aal er der i mange vande i Verran.

I *Langvatn* paa Verrafjeld blev der i 1876 sat ørret, og forsøget var vellykket, da der senere er fisket stor og god ørret der.

Selavatn paa grændsen af Verran er et godt fiskevand. Ferskvandsfiske til salg drives ikke.

I vandene i Mosviken herred er der fisk; men faa er fiskerige.

Røyr forekommer hyppigst; i de større vande ogsaa ørret. Aal findes i mange af vandene, vistnok i større mængde ialfald i Mossas og Sorelvens vasdrag.

I *Blomaastjern* og *Stamtjernene* overfor Lille Grande i Mosviken er der karudser; men de bliver sjelden over en finger lange.

I *Mossa* og *Sorelven* er der mange perlemuslinger, men faa perler.

Fiskevande er der i Namdalseidets herred i statsalmenningen: *Tinvoldvatn*, *Furudalsvatn*, *Langvatn* og *Rørvatn*.

I Namdalen ligger de bedste fiskevande fjernt fra hoveddalføret. I den nedre del af vasdraget kan enkelte en og anden gang, mest for fornøielsens skyld, drive en smule stang- eller slugfiske eller om høsten sætte sine garn nogle nætter ude paa grundene eller foran bækosene.

I Namsenskogene og det tilstødende Røirvik sogn samt i Lierne drives ferskvandsfisket i noget større maalestok, navnlig i de store fiskerige *Froiningsvatn*, *Mellingsvatn* og *Majavatn*, samt i *Tunnsjøen*, *Limingen*, *Vægteren* og *Namsvatn*, hvorfra der ofte sælges nedsaltet ørret og røyr til nabadistrikterne baade i Norge og Sverige.

De vigtigste fiskevande i Grong er desuden *Bangsjoerne* og *Rensjoerne*, *Langvatn*, *Gronningen*, *Elgsjøen* og *Eidsvatn*, *Grungstadvatn* og *Øivotn* i Hølandet er fiskevande, foruden talrige smaa tjern.

I Flatanger er ørret og røyr i vandene.

I *Nordvatn* er ørret.

I *Storvatn* ved Lønes er sjørret og ørret.

Dalsvatn, *Morkvatn* og *Benegaardsvatn* følger efter hinanden, og i dem er ørret.

Eibygdvatn har røyr og ørret, *Stammesvatn* har meget røyr.

Vikevatn og *Floanvatn* har ørret og sjørret; *Vikdalsvatn* er fiskevand.

I *Honnavatn* er ørret, i *Steinvikvatn* er stor fisk.

Fossvikvatns nedre vand har god fisk, ørret; øvre vand har ogsaa røyr; i *Scartvatn* er stor ørret.

I vandene i Jøssund er der røyr.

I alle Fosnes herreds vande er der ørret. I enkelte af vandene er der ogsaa røyr. I de lavere liggende vande i Fosnes herred er aal; men de fleste vil ikke benytte den.

I de fleste elve og bække i Fosnes herred er der ørret.

Paa Otterøen er *Aglevatn* og *Myanvatn* fiskevande.

I *Salsvatn* er ørret og røyr; det er bortforpagtet til fremmede. *Storevatn* overfor Statland er ogsaa fiskevand.

Spyjotvatn og *Solemsvatn* i Klingen er gode fiskevande; der er ørret og røyr.

Der er en del fiskevande med ørret og røyr i Vemundvik. Dog er fisket ikke af betydning.

Folk fra Namsos driver det som sport at fiske ørret og røyr.

Elvetisket er af liden betydning i Vemundvik.

Fiskevande i selve bygden er der ikke i Overhallen, men tilfjelds er flere, saasom *Aalvatn*, *Rogvatn*, *Vesteraavatn*, *Rognsjø* m. fl.

De fleste vande i Overhallen herred har ørret, og i flere er ogsaa røyr, i enkelte aal.

Bangsjoerne er rige paa ørret, men de ligger fjernt fra bygden.

Enkelte af de mere afsidesliggende fjeldvande er fisketomme.

I Namsen er der ørret og røyr. Harr, gjedde, lake og aal angives af *Gammerus* i «Beskrivelse over Namsen elv» af 1811.

De fleste vande og elve øverst i Grong herred er rige paa ørret og røyr, flere gaarde fisker betydelige mængder til eget brug om vinteren, hvorhos ogsaa enkelte som Namsvatngaardene sælger mange tønder saltet ørret og røyr til Sverige.

Røyren er almindeligst i Grong herred, og det synes, som om den tiltager, og ørreten aftager.

Vandene i Lierne er meget rige paa fisk; alle gaarde fisker, og de tager en ikke ringe mængde fisk, især ørret og røyr med garn.

I de mere fiskerige smaavande har en eller anden opsidder bygselret, naar disse vande ligger inden statsalmenningen. Noget større salg af fisk finder ikke sted fra Lierne; der fiskes til eget brug op til et par tønder for hver opsidder.

Et par uger om høsten fisker de og faar da forsyning med fisk for vinteren. Der fiskes i regelen med garn.

Foruden ørret og røyr er der i Lierne lake, harr, sik og gjedde.

I *Murusjøen* er lake, gjedde og harr. Aal skal findes, men er sjelden.

40 000 stykker regnbuelaks er sluppet i sjøerne i Lierne.

Kvesjøen var bekjendt for sin store og gode fisk; men der er desværre kommet gjedde i sjøen gennem en dybere rende, der var bleven gravet fra et i nærheden liggende tjern. Den har formeret sig i høi grad paa de øvrige fiskesorters bekostning; foruden ørret og gjedde er der harr og røyr samt lake.

Ørreten i Kvesjøen skal kunne faa en størrelse af op til 9 kg.

Fød ørret er der i *Murusjøen* i Nordli og i *Julestrømmen* i Sørli, i *Holdensjøen* og *Holdnelven* i Sørli kan de naa op til 8 à 9 kg.

I *Lenglingen* er der lake, men ikke sik, gjedde eller harr.

I *Rengen* er sik og lake.

I *Kvesjøen* og *Murusjøen* findes stingsild eller simen, vel ørekjyte (*phoxinus aphyæ*), saa stor som en finger, den gaar i stimer, og den bruges til agn.

Der er perleskjæl i smaabække.

I Næro har *Rotvikvatn* og *Storvedevatn* ørret. De er af nogen betydning for omliggende gaarde; der er stor og god fisk.

I Kolvereid er *Lyvatn*, *Sandvatn*, *Storvatn* og *Langvatn* samt *Mjøsuvatn* ved Oplø fiskevande; i Gravik er *Storvatn* og flere fiskevande.

De fiskesorter, som forekommer, er alene ørret, røyr og aal, den sidste fanges sjelden.

Der drives mest almindeligt stangfiske og dorgning med flue, oftere benyttes ogsaa oter. Der tages ikke lidet fisk paa bækken om høsten i gangstiden.

Der er flere gode fiskevande i Foldereid.

Paa Leka er et vand, *Nesvatn*, som er fiskevand.

Det samlede udbytte af ferskvandsfiske kjendes ikke. Antages et midlere udbytte af 30 kg. for hver km.² af indsjøerne, faaes 42 000 kg. ferskvandsfisk, eller omkring 0.5 kg. pr. individ i amtet. Laksefiske i elvene, der udgjør omkring 20 000 kg., er her ikke medtaget.

Jordbrug.

Jordsmon. Jordsmonets beskaffenhed afhænger i høj grad af undergrunden, og denne igjen er for en væsentlig del afhængig af de bergarter, der har leveret materialet til undergrunden.

I Nordre Trondhjems amt har skiferlandskaber med yngre affeining af ler, sand og aur stor udbredelse, fornemmelig i Stjør- og Værdalen fogderi, men ogsaa i Inderøen, forholdsvis mindre i Namdalen.

Skiferlandskaberne danner 70 pct. af arealet i Stjør- og Værdalen fogderi, i Inderøen fogderi over 40, og i Namdalen fogderi henimod 30 pct.

Ler-, sand- og aurfelterne har ogsaa forholdsvis stor udbredelse i Stjør- og Værdalen med omtrent 8, hvorpaa kommer Inderøen med 6 og Namdalen med 2 pct.

De af skifere bestaaende landstrækninger i Nordre Trondhjems amt, som ligger lavt, og som tillige har et forholdsvis stort areal af ler, sand og aur, er de, som har det største areal af ager og eng, fortrinsvis da de dele af samme, som har en nogenlunde lun beliggenhed i de indre dele af Trondhjemsfjorden. Ligger landet lavt, og er undergrunden let forvitrelig skifer med ler, saa kommer det dyrkede areal op imod 30—40 pct. af herredets areal som i Stjørdalen, paa Ytterøen, Hustad, Frosta og Inderøen.

Granit med gneis udgjør tilsammen over 40 pct. af amtets areal; disse bergarter har især stor udbredelse i Namdalen fogderi, men ogsaa i Inderøen fogderi er de meget udbredt; i Stjør- og Værdalen er de ikke saa udbredt.

Ligesaa lidt her som i andre dele af landet giver disse gneis og granitfelter synderlig dyrkbart jordsmon, og i ingen af de herreder, hvor gneis og granit optræder som raadende bergarter, er det dyrkede areal betydeligt. I Namdalen fogderi, der er større end de to andre fogderier tilsammen, er areal af ager og eng ikke $\frac{1}{4}$ af det hele amts, hvilket hidrører for en væsentlig del fra en stor udbredelse af gneis og granit, hvortil kommer, at dette nordligste fogderi for en stor del ligger aabent ude mod havet.

I det store kan det siges, at skiferlandet giver godt jordsmon, granitlandet mindre godt. Imidlertid har høiden over havet og klima selvfølgelig den største indflydelse paa udnyttelsen af jordsmonet, og hertil kommer, at undergrunden for jordsmonet ikke er fremkommet direkte ved forvitring af det underliggende fjeld. Det jordsmon, som dyrkes, har ofte til undergrund det ler og sand, som er afsat under en højere stand af havet, eller rettere da landet laa lavere.

De store lerfelter og terrasserne i alle dalene og skjælsanden, der ofte danner undergrunden for det dyrkede land, er afsat af havet. Videre er der mange steder aur eller glacialt grus, der giver det dyrkbare jordsmon, og det oftest meget godt jordsmon, men tungt at rydde paa grund af den mængde sten.

Allerede *Leopold von Buch* omtaler 1807, at det bedste land i Nordre Trondhjems amt er skiferlandet, idet han ytrer: «I det fede, frugtbare land henimod Levanger, hvor der er opdyrkede strækninger med store og velstelte gaarde, kunde man let glemme fjeldet og ogsaa let den nordlige breddegrad. Der er igjen frugtbart land paa lerskifer. Og bønderne fortjener ogsaa at bo paa saadant land; thi deres iver og dygtighed i at rydde land og dyrke det har skaffet indvaanerne i Skogn præstegjeld et godt navn paa dette felt. Jevn velstand følger fliden. I nøie kjendskab til brugen af jorden staar denne landsdel over